

What happened to...

Smarties

1 juni 2017

MARLIES ROHMER
Architect

Architect Marlies Rohmer is met een camper het land in getrokken om te zien hoe het haar gebouwen is vergaan. Ze bekeek hoe het gebouw erbij stond en ging met de gebruikers in gesprek. In een serie essays deelt Rohmer op Architectenweb haar bevindingen. Vandaag aflevering 13: studentencomplex Smarties in Utrecht.

Een schitterend ongeluk - een geweldige mislukking - hoe geëngageerd kan architectuur zijn?

Als ik het studentencomplex Smarties in Utrecht bezoek, is er weinig levendigheid te ontdekken. Het gebouw is met 400 eenheden is een studentenstad in zichzelf. Een bunker voor een buitenstaander. Een cardsysteem verschaft de bewoners toegang. En dan alleen tot de eigen woning. Dat heeft allemaal met veiligheid te maken. Even buurten in je pyjama bij de bovenburen is er niet meer bij.

Waar er op de Krakeelhof (studentencomplex Delft) in de jaren '70 en '80 intensief samengeleefd werd, zie je hier nauwelijks enige collectiviteit. Ideeën en wensen van jonge mensen kunnen blijkbaar in rap tempo veranderen. Er lijkt hard gestudeerd te worden. Fijn op de campus wonen. Zit je tenminste dicht bij de bieb en de collegezalen.

Het oogt individualistisch, lekker alles voor je zelf: een eigen badkamer, een eigen keuken. En de burens - wie zijn dat eigenlijk? - leiden je hoofdzakelijk af. Wat zit hier achter? Is dit ambitie? Is dit een gevolg van strakke schema's: in vier jaar klaar? Is het de tijdsgeest? Worden er momenteel zoveel zelfstandige eenheden gebouwd om te voldoen aan een vraag? Of heeft het, heel pragmatisch, met de huursubsidie op zelfstandige eenheden te maken?

Bruisende machine

Overwegend staat er wat ik voor ogen had toen ik begon: een robuust gebouw dat tegen een stootje kan, goed georganiseerd en uitnodigend. Een deel van mijn intenties zijn echter niet uitgekomen. Een bruisende machine met plekken voor ontmoeting op alle schaalniveaus. Van interactie tussen gebouw en stad, tot de eerste liefdes die op de gang of in het trappenhuis worden geboren. Thema's als veiligheid en beheer hebben al deze idealen om zeep geholpen.

Het cardsysteem bepaalt dat je niet zomaar op bezoek kunt bij je bovenbuurvrouw, maar geeft alleen rechtstreeks toegang tot je eigen woning. Dat is bepalend voor de ontmoetingsmogelijkheden in deze microkosmos. Daar kan je als architect niet tegenop ontwerpen. Het -naïeve (?) - verlangen naar een betere wereld, wordt hier in de kiem gesmoord. Het begon al met de naamswisseling: Smarties (verwijzend naar bollebozen, vele culturen en de vrolijke gevel) werd door de opdrachtgever veranderd in het meer 'established' Casa Confetti en daarmee was de toon gezet.

De vijfpersoons-schommelbank bij de entree werd na een paar weken al aan de ketting gelegd vanwege te radicaal gebruik. Deze staat nu enigszins eenzaam symbool voor alle goede bedoelingen: mede vormgeven aan de ontmoetingskansen van jonge mensen.

("Onder de huid voorziet deze kolos in ontmoeting en uitwisseling op ieder schaalniveau: feestruimten, trappenhuisen en gangen met nissen vormen de microkosmos waarin de eerste echte liefdes opbloeien en blijvende vriendschappen worden geboren", zo luidt het in projectdocumentatie uit 2011.)

Zelfvoorzienend

Zoals gezegd, van voornoemde microkosmos valt niet veel te bespeuren. Doordat de meeste kamers volledig zelfvoorzienend zijn met sanitair en keuken is de noodzaak elkaar tegen het lijf te lopen minimaal. Daar bovenop komt het beheer. Dat is effectief in het tegen gaan van rommel en beschadiging. Dat gaat zelfs zo ver dat op straat geen fiets tegen de gevel geparkeerd staat. Bij een studentengebouw! Maar het strikte beheerbeleid van de opdrachtgever verhindert ook dat in de gangen zelfs maar een poster wordt opgehangen. De ontwerpersdroom van de gang als drempelzone of zelfs als verblijfsruimte moet dus (vooralsnog) als illusoir worden beoordeeld.

De begane grond draagt uiteindelijk de meeste sporen van de mismatch tussen ontwerpbedoeling en beheer. De entree is een echte 'inkom' geworden, zoals de Vlamingen dat zo mooi noemen. Geen deurtje/halletje, geen deprimerende bedompte ruimte, maar een ruimhartig gebaar met verrassende doorkijken en een majestueuze maatvoering in de hoogte. Dat de leerling kapsalon niet aan de straat ligt, blijft evenwel eeuwig zonde.

Gesloten boek

De vier verdiepingen hoge, felgroen gesaute onderbouw verankert het complex stevig aan de grond, maar functioneel blijft het ook daar grotendeels een gesloten boek. Zoals de meeste hoogbouw met bergingen op de begane grond kan ook dit gebouw weinig tot geen wisselwerking aangaan met het maaiveld en de omliggende bebouwing. Het poort-plein compenseert dit gelukkig, en dat onderstreept eens te meer het belang van die ingreep, maar dat lost het probleem niet helemaal op. Bij een radicale functieverandering zouden de bergingen/ fietsenstalling gesloopt kunnen worden en vrijwel de gehele begane grond zo worden opengemaakt. Een spannend vooruitzicht.

